

OSMANSKÁ VÝPRAVA NA SLOVENSKO V ROKOCH 1663-1664

Vojtech K O P Ć A N

KOPČAN, V.: Ottoman expedition against Slovakia in the years 1663-1664. Historický časopis, 40, 3, 1992, pp. 297-314, Bratislava.

Military expedition in the years 1663-1664 and the conquer of the most important fortress Nové Zámky, Nitra, Levice by Ottoman Army were the biggest events during 150 year neighbour with Ottoman Empire. The Habsburg side was reluctant to the preparation for the war (during the march they were negotiating for the peace) which was reflected in the ill success in the year 1663, both in the fight near Parkan and in the ill defence of the country. Except the loss of fortresses and smaller fortifications, the war witnessed great devastation of the territory, killed and dragged away the inhabitants. The success of Ottomans, the despair of the Tartar devastation helped the Emperor a lot. In 1664 the Emperor's army liberated Nitra, Levice and were victorious in local fights, as well as in the decisive battle on the 1st August 1664 at Mogensdorf (Szentgotthárd).

History. Slovakia. Ottoman expedition in Slovakia in the years 1663-1664.

Vojenská výprava osmanskej armády do Uhorska r. 1663 a dobytie Nových Zámok, Nitry, Levíc a Novohradu bolo najväčšou vojenskou akciou na slovenskom území počas celého takmer stopäťdesiatročného susedstva s Osmanskou ríšou. Tieto udalosti neboli žiadnou lokálnou záležitosťou na zvyšku uhorského kráľovstva, ale boli to udalosti, ktoré sledovala celá Európa, o čom svedčia príležitostné tlačé, letáky a rôzne traktáty.¹ Rovnako aj na osmanskej strane jestvujú rozsiahlejšie alebo kratšie kroniky, resp. cestopisy o týchto udalostiach, nehovoriac o dokumentoch, doteraz len skromne využitých.² Daňové súpisy z 1664-1665 a 1673-1674, ktoré spracoval nedávno

¹ APPONYI, S.: Hungaria. Ungarn betreffende in Ausland gedruckte Bücher und Flugschriften I-IV. München 1903-1927, Nos.: 861-931. HUBAY, I.: Magyar és magyar vonátkozásu röplapok, újságlapok, röpiratok az Országos Széchényi könyvtárban 1480-1718. Budapest 1948, Nos. 603-695. JÜGELT, K.-H.: Hungarica Auswahl-Katalog der Universitätsbibliothek Jena. Weimar 1961. Ďakujem DAAD v Bonne (1989) a Südost-Institutu vo Viedni (1991) za podporu pri archívnom a knižničnom výskume v Mníchove, Karlsruhe a vo Viedni.

² Najrozsiahlejšia kronika je Cevahir'ül-tevarih (Drahokamy dejín) od HASANA AGU, preložená do nemčiny E. Prokoschom (Krieg und Sieg in Ungarn. Graz-Wien-Köln 1976). Výdatne použil z tejto kroniky FINDIKLILI MEHMED AGU v diele Silahdar Tarihi I. Istanbul 1928, roky 1663-1665 sú na s. 235-300. Oficiálny historiograf obdobia 1660-1721 bol MEHMED RAŠID, ktorého dielo vyšlo dvakrát tlačou. Úryvky z r. 1663-1664 preložili do nemčiny, a to J. Thúrym (1890) a I. Karácsonym (1896), ale aj do slovenčiny (Rabovali Turci. Bratislava 1972, s. 135-149). Kronika Tarihi-i Gilmani (Dejiny palácového odchovanca) od MEHMEDA HALIFE vyšla r. 1921 a viackrát vydaná modernou turečtinou. Kroniky MEHMEDA NECATHO: Tarihi-i feth-i Yanik alebo Uyvar seferi (Novozámocká výprava) a MUSTAFA ZÜHDİHO: Tarihi-i Uyvar (Dejiny Nových Zámok) sú v rukopisoch. Ako samostatné dielo, odlišné od uvedených kroník a svojím spôsobom ojedinelé v osmanskej literatúre, je 10. zv. Seyahatname (Kniha ciest) od Evliya Čelebiho. Pre nás je zaujímavé, že sa zúčastnil výpravy proti Novým Zámkom r. 1663 a 1665 (časti o Slovensku sú preložené do slovenčiny, 1978). Pokiaľ ide o turecké dokumenty k výprave 1663-1664, pozri Pramene k dejinám Slovenska v tureckých archívoch. Slovenská archivistika, 23, 1988, s. 187-196. Pramene k dejinám Slovenska v Archíve Predsedníctva vlády v Istanbuli. Slovenská Archivistika, 26, 1991, s. 156-166.